

REGINA TRUSZKOWSKA

PRÓBNE OPRACOWANIE MAP GLEBOWO-BONITACYJNYCH
W SKALI 1:25 000 NA PODSTAWIE PROWADZONEJ PRZEZ
MINISTERSTWO ROLNICTWA KLASYFIKACJI GRUNTÓW

Z Pracowni Chemii i Fizyki Gleb IUNG — Warszawa
Kierownik prof. dr A. Musierowicz

Wyniki teoretycznych badań gleb (średnio 1 odkrywka na 7 ha) używane podczas klasyfikacji, nanoszone są na mapy o dużej skali (1:5000 i inne), na których oprócz odkrywek wyznaczone są zasięgi klas bonitacyjnych (podział na 8 klas przydatności użytkowej) oraz zasięgi różnych typów gleb. Prace te wykonywane są przez specjalnie przeszkolonych klasyfikatorów (500 agronomów i 2000 geodetów). Klasyfikacją objętych jest rocznie około 2 500 000 ha gruntów. Jak widać, materiały klasyfikacyjne zawierają elementy kartograficzne, niezbędne przy opracowywaniu map glebowo-bonitacyjnych w skali 1:25 000.

W celu ustalenia praktycznej metody wykorzystania tych materiałów IUNG w ubiegłym roku dokonał przykładowego opracowania map glebowych. Próbné prace wykonano na powierzchni 140 000 ha, obejmujących w powiatach: Płońsk — 30 000 ha, Lidzbark — 20 000 ha, Głogów — 12 000 ha, Kwidzyń — 30 000 ha, Łęczyca — 20 000 ha, Częstochowa — 10 000 ha i Trzebnica — 15 000 ha. W opracowaniu wzięło udział 17 gleboznawców i tylu kreślarzy kartografów. Poza tym 18 gleboznawców dokonało analizy 2000 próbek glebowych. Wszystkie te prace wraz z redakcją i wykreśleniem pierworysów map trwały około 14 000 godzin. Prace wykonane zostały w okresie od 10 czerwca do 15 grudnia 1959 r. Ich koszt wyniósł około 450 000 zł. Stąd wniossek, że opracowanie 1 pełnego arkusza mapy gleb i mapy bonitacyjnej kosztowało łącznie około 24 000 zł, a 1 ha — 3 zł.

W wyniku dokonanych opracowań uzyskano dokumentację oraz zebrano materiały dotyczące sposobu opracowywania map glebowo-bonitacyjnych. Dokumentacja obejmuje 36 arkuszy map glebowych i taką samą ilość map bonitacyjnych, wykreślonych na podkładach topograficznych w skali 1:25 000. Mapy uzupełnione są aneksami opisowymi,

zawierającymi ogólną charakterystykę warunków przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem przydatności rolniczej gleb oraz analizy próbek glebowych, obejmujących: skład mechaniczny, pH , zawartość próchnicy i węgla wapnia. Opracowane arkusze są pierwszymi w Polsce mapami glebowo-bonitacyjnymi w skali 1 : 25 000, wykonanymi na podstawie klasyfikacji gruntów, które można wykorzystać praktycznie.

W zebranych materiałach znajdują się uwagi odnoszące się do:

- a) wykazu gleb przewidzianych do wyodrębnienia na mapach w skali 1:25 000,
- b) oceny prac i materiałów klasyfikacyjnych,
- c) oceny możliwości wykonywania map glebowych i map bonitacyjnych na podstawie zebranych materiałów,
- d) ustalenia organizacji dalszego wykonywania omawianych map.

Podsumowując wypowiedzi dotyczące ustalenia wykazu gleb stwierdzono zgodnie, że z materiałów klasyfikacyjnych można opracować mapę rodzajów i gatunków gleb. W większości wniosków ustalono, że z materiałów klasyfikacyjnych można opracować mapę genetyczną gleb wg przyjętej systematyki, zawartej w „Klasyfikacji genetycznej gleb Polski”, wyd. II, PTG. Mniejszość wniosków zawierała pogląd przeciwny uzasadniany tym, że przeprowadzone badania nie uwzględniają pewnych typów gleb, których wprowadzenia wymagają nowoczesne kierunki gleboznawcze. Mimo rozbieżności poglądów gleboznawców zaprojektowano jednak wykaz gleb, które mają być wyodrębnione na mapach. W oparciu o ten wykaz zostaną oznaczone na mapach zasięgi utworów glebowych, różniących się kierunkiem procesu glebotwórczego (typy i podtypy), pochodzeniem geologicznym i morfologicznym (rodzaje gleb), składem mechanicznym profili (gatunki gleb) oraz występowaniem oglejenia.

Niezależnie od rozbieżności poglądów na treść map glebowych i wykazywanie na nich mniejszej lub większej ilości utworów glebowych, stwierdzono zgodnie, że z materiałów klasyfikacyjnych można opracowywać właściwe mapy bonitacyjne. Mapy takie stanowią syntezę map klasyfikacyjnych o dużej skali, zmniejszonych do skali 1:25 000. Na mapach tych mają być wyodrębnione grunty orne z podziałem na 8 klas przydatności rolniczej, użytki zielone z podziałem na 8 klas bonitacyjnych i grunty pod lasami z podziałem na 6 klas oraz nieużytki i wody. Z badanych 140 000 ha gleboznawcy sprawdzili bezpośrednio 53 000 ha. Ustalono, że na terenie 45 000 ha (85%) klasyfikacja wykonana była prawidłowo, a na terenie 8000 ha (15%) wymagała skorygowania wskutek stwierdzonych nieprawidłowości.

Z 24 000 odkrywek glebowych, opisanych podczas klasyfikacji na

tym terenie, gleboznawcy sprawdzili 6000 stwierdzając, że większość była właściwie określona. Pewne zastrzeżenia budzą opisy profilów, które powinny być szczegółowiej wykonane, aby dostarczyły dokładniejszej charakterystyki gleb.

Ogólnie oceniając, materiały klasyfikacyjne mogą być wykorzystywane do opracowywania map glebowo-bonitacyjnych pod warunkiem, że udział gleboznawców w tych pracach będzie zwiększony.

Uwagi, które odnoszą się do systemu organizacyjnego oraz dalszego prowadzenia prac, są następujące. Klasyfikacja gruntów obejmuje rocznie około 2 500 000 ha, z czego około 1 500 000 ha przypada na klasyfikację zwartych obszarów. Odpowiada to około 200 arkuszom map glebowo-bonitacyjnych. Jeżeli te mapy mają być opracowywane równolegle z klasyfikacją, trzeba utworzyć w każdym województwie pracownię kartograficzną gleb z obsadą 3—6 pracowników (glebonazwców-kartografów). Prócz tego należy stworzyć centralną pracownię, której zadaniem byłoby kierowanie całością prac i prowadzenie jednolitej redakcji map. Wskazane byłoby również powołanie stałego zespołu fachowych naukowców, którzy z jednej strony zapewniliby centralnej pracowni stałą współpracę z zakładami gleboznawstwa wyższych uczelni oraz czuwaliby nad jednolitością redakcji map.

Mimo że przeprowadzenie próby wskazuje na możliwość wykonywania omawianych map równolegle z pracami klasyfikacyjnymi, istnieje jednak wiele trudności w dalszym realizowaniu tak dużego zamierzenia. Trudności te polegają z jednej strony na rozbieżności poglądów naukowców na treść map, a z drugiej wynikają z potrzeby tworzenia specjalnej organizacji kartograficznej. Różnice w poglądach naukowców na treść map glebowych wynikają przede wszystkim z braku przyjętej i uzgodnionej międzynarodowej systematyki gleb. Stąd też różne koncepcje w zakresie ujmowania i systematyzowania utworów glebowych. Problem ten jednak w pracach kartograficzno-gleboznawczych zarówno u nas, jak i za granicą rozwiązywany jest przez każdorazowe ustalanie wykazów gleb, które mają być wyodrębnione na mapach o określonej skali, przy uwzględnieniu celu, któremu mapy te mają służyć.

Tak też problem ten został rozwiązany w odniesieniu do omawianych map. Zaprojektowany wykaz gleb do map w skali 1:25 000 został uzgodniony i przyjęty przez Komisję Nomenklatury, Klasyfikacji i Kartografii Gleb PTG.

Utworzenie odpowiedniej organizacji kartograficznej umożliwiającej kontynuowanie rozpoczętych prac wymaga oczywiście uznania przez odpowiednie instytucje celowości opracowania map glebowych i bonitacyjnych dla terenu całego kraju i przydziału odpowiednich środków.

STRESZCZENIE

Komunikat omawia próbę opracowania map glebowo-bonitacyjnych w skali 1:25 000 na podstawie klasyfikacji gruntów, przeprowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa. Próba objęła około 140 000 ha w kilku powiatach. Wyciągnięte wnioski dają pogląd na organizację, metody pracy i niezbędne środki dla wykonania takiej mapy dla całej Polski.

P. ТРУШКОВСКА

ПОПЫТКА СОСТАВЛЕНИЯ БОНИТИРОВОЧНО-ПОЧВЕННЫХ КАРТ
В МАСШТАБЕ 1 : 25 000 НА ОСНОВАНИИ ПОЧВЕННОЙ КЛАССИ-
ФИКАЦИИ ПРОВЕДЕННОЙ МИНИСТЕРСТВОМ ЗЕМЛЕДЕЛИЯ

Лаборатория Химии и Физики Почв И. А. У. П. в Варшаве
Заведующий — Проф. др. А. Мусерович

Р е з ю м е

В докладе обсуждается попытка составления почвенно-бонитировочных карт в масштабе 1 : 25 000, на основании почвенной классификации производящейся Министерством Земледелия. В этой пробной работе заключаются карты около 140 тысяч гектаров на пространстве нескольких уездов. В полученных выводах заключаются указания по организации, методам исполнения и необходимым средствам для составления такой карты для всей Польши.

R. TRUSZKOWSKA

TENTATIVE ELABORATION OF SOIL AND CAPABILITY MAPS
1:25 000 ON THE BASIS OF THE SOIL CLASSIFICATION
OF THE MINISTRY OF AGRICULTURE

Laboratory of Soil Chemistry and Physics, IUNG Warsaw

Summary

An attempt is discussed in this communication to construct a soil capability map 1:25 000, based on the land classification conducted by the Ministry of Agriculture. The tentative map comprises an area of but 140 000 ha in several districts. Conclusions are drawn regarding the organisation, working methods and financial means required for construction of a soil capability map for all of Poland.